

Gıda Perakende Sektöründeki Firmaların Katkı Sağladıkları SKH'ler ve Öncelikli Konuların Belirlenmesi: Finansal Olmayan Raporlar Üzerine Sektörel Bir Araştırma

Determining the SDGs and Priority Issues Contributed by Companies in the Food Retail Industry: A Sectoral Research on Non-Financial Reports

Selin COŞKUN^a

^aManisa Celal Bayar Üniversitesi, Ahmetli Meslek Yüksekokulu, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Bölümü, Manisa, Türkiye.

selin.coskun@cbu.edu.tr

MAKALE BİLGİSİ

ÖZET

Anahtar Kelimeler:

Finansal Olmayan Raporlama
Sürdürülebilir Kalkınma
Hedefleri
Perakende Sektörü

Amaç – Perakende sektörü dünya genelinde hizmet verdiği alan itibari ile önemli bir yeri temsil etmektedir. Sektör tedarikten, tüketime, lojistik ve üretim dâhil olmak üzere birçok sektör ve paydaş ile birlikte senkronize bir şekilde çalışmaktadır. Bu çalışmada temel amaç perakende sektöründe yer alan firmaların katkı sağladıkları Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin belirlenmesi ve öncelikli konuların tespit edilmesidir. Firmaların Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine yönelik uyguladıkları stratejilerin ortaya konulmasıdır.

Yöntem – Türkiye’de faaliyette bulunan büyük gıda perakende marketleri üzerine bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Çalışmada firmaların 2023, 2022, 2020, 2019 yıllarına ait sürdürülebilirlik ve entegre raporları nitel ve nicel yöntemler kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada öncelikle firmaların katkı sağladıkları SKH’ler firma bazında ele alınmış olup daha sonra değer yaratma stratejileri ile birlikte değerlendirilmiştir. Ortaya çıkan bulgular katkı sağlanan SKH özelinde sektörel olarak ayrıca değerlendirilmiştir.

Bulgular – Perakende sektöründe en çok SKH 8 (İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme), SKH 17 (Amaçlar İçin Ortaklıklar), SKH 12 (Sorumlu Tüketim ve Üretim) için katkı sağladıkları tespit edilmiştir. Firmaların en az katkı sağladıkları hedefler ise SKH 6 (Temiz Su ve Sanitasyon) ile SKH 11 (Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar) olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede firmaların katkı sağladıkları farklı SKH’ler için öncelikli alanlar; Müşteri Deneyimi, Cinsiyet ve Fırsat Eşitliği, Sorumlu Tedarik Zinciri, İş Etiği, Müşteri Memnuniyeti, Dijitalleşme, İklim Değişikliği, Atık Yönetimi gibi konulardan oluştuğu bulunmuştur.

Tartışma – Sektörde yer alan firmaların öncelikli konu olarak belirledikleri “Cinsiyet ve Fırsat Eşitliği” konusuna katkı sağladığı hedef yoğunlukla SKH 8 olarak açıklanmaktadır. SKH 8 “İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme”yi, SKH 5 ise “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği”ni ifade etmektedir. Firmaların yoğunlukla “Cinsiyet ve Fırsat Eşitliği” öncelikli konusunu SKH 5 yerine SKH 8’e katkı sağladıkları şeklinde gösterdikleri tespit edilmiştir. Bu çerçevede sektördeki firmaların ekonomik büyüme modellerini oluştururken faaliyetlerini insana saygı ve eşitlik ilkesini dikkate alarak uygulamaya çalıştıkları görülmektedir.

Gönderilme Tarihi 22 Temmuz

2024

Revizyon Tarihi 21 Kasım 2024

Kabul Tarihi 25 Kasım 2024

Makale Kategorisi:

Araştırma Makalesi

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Keywords:

Non-Financial Reporting
Sustainable Development Goals
Retail Industry

Purpose – The retail sector represents an important place in the world due to the area it serves. The sector works synchronously with many sectors and stakeholders, from supply to consumption, logistics and production. The main purpose of this study is to determine the SDGs to which companies in the retail sector contribute and to identify priority issues. It is to reveal the strategies implemented by companies towards the SDGs.

Design/methodology/approach – A research was conducted on large food retail markets operating in Turkey. In the study, sustainability and integrated reports of companies for 2023, 2022, 2020, 2019 were analyzed using qualitative and quantitative methods. In the study, firstly, the SDGs to which companies contributed were discussed on a company basis and then evaluated together with

Received 22 November 2024

Revised 21 November 2024

Accepted 25 November 2024

Article Classification:

Research Article

Önerilen Atıf/Suggested Citation

Coşkun, S (2024). Gıda Perakende Sektöründeki Firmalarının Katkı Sağladıkları SKH'ler ve Öncelikli Konularının Belirlenmesi: Finansal Olmayan Raporlar Üzerine Sektörel Bir Araştırma, İşletme Araştırmaları Dergisi, 16 (4), 2523-2535.

their value creation strategies. The resulting findings were also evaluated sectorally, specifically for the SDGs contributed to.

Findings – In the retail sector, it was found that companies contributed the most to SDG 8 (Decent Work and Economic Growth), SDG 17 (Partnerships for the Goals) and SDG 12 (Responsible Consumption and Production). SDG 6 (Clean Water and Sanitation) and SDG 11 (Sustainable Cities and Communities) were identified as the targets to which companies contributed the least. In this framework, it was found that the priority areas for different SDGs that companies contribute to are Customer Experience, Gender and Equal Opportunity, Responsible Supply Chain, Business Ethics, Customer Satisfaction, Digitalisation, Climate Change, Waste Management.

Discussion – The goal that companies in the sector contribute to the issue of "Gender and Equality of Opportunity", which they have determined as a priority issue, is frequently explained as SDG 8. SDG 8 refers to "Decent Work and Economic Growth" and SDG 5 refers to "Gender Equality". It has been determined that companies mostly indicate the priority issue of "Gender and Equality of Opportunity" as contributing to SDG 8 instead of SDG 5. In this context, it is seen that companies in the sector try to implement their activities by taking into account the principles of respect for people and equality while creating economic growth models.

1. GİRİŞ

Sürdürülebilirlik çalışmalarına ilişkin ilk izler 1965 yılında bugün Roma Kulübü olarak ifade edilen oluşum tarafından dile getirilmiştir (Kamu Gözetim Kurumu, 2023). Oluşumun temel argümanları "İnsanlığın davranışının ve kaynak kullanımının etkisinin objektif ve bilimsel olarak değerlendirilmesi" ve temelde "sürekli maddi büyüme ve sonsuz ekonomik genişleme arayışını" tartışmaya açmasıdır. Öne sürülen bu fikirlerin ilk filizleri Roma kulübünün kurucuları sayılabilecek İtalyan sanayici Aurelio Peccei, OECD'nin İskoç Bilim Başkanı Alexander King tarafından "insanlığın çıkmazı" olarak adlandırdıkları, insanoğlunun ve dünyanın uzun vadeli geleceğine ilişkin yapmış oldukları tartışmalarda ortaya atılmıştır. Daha sonra 1968 yılında King ve Peccei, Avrupalı bilim adamları ile birlikte Roma'da bir toplantı düzenlemişlerdir. Toplantıda oluşan çekirdek kadro uzun vadeli bir bakış açısı ve sosyal, çevresel, ekonomik, politik ve sosyal dünya sorunlarının bir bileşeni olan "problematique" kavramı üzerinde fikir birliğine varmıştır. Daha sonra 1970 yılındaki grubun ilk büyük toplantısı yapılmıştır. Yapılan toplantıda MIT'de sistem profesörü olan Jay Forrester grup üyelerinin ilgili olduğu alanda karmaşık sorunların detaylı incelenmesini sağlamak için geliştirdiği bilgisayar modellerini kullanmayı teklif etmiştir. Bu çerçevede Massachusetts Teknoloji Enstitüsü'ndeki uluslararası bir araştırma ekibi kurulmuştur. Ekip dizginsiz üstel büyümenin etkileri üzerine bir çalışmaya başlamıştır. Çalışma ekibi dünyanın büyümesini etkileyen ve sonucunda büyümeyi sınırlayan beş temel faktörü belirlemişlerdir. Bu faktörler; yenilenemeyen kaynakların tükenmesi, nüfus, endüstriyel üretim, tarımsal üretim ve kirlilik olarak açıklanmıştır. Daha sonra 1972'de kulübün ilk büyük raporu "Büyümenin Sınırları" yayınlamıştır. Bu rapor dünya genelinde büyük etki yaratmıştır. Küresel sürdürülebilirlik hareketine ivme kazandırmıştır (The Club of Rome, 2023). İlerleyen süreçte gelişme düzeyleri ve sosyo-ekonomik yapıları farklı pek çok ülkenin çevre açısından ilk küresel değerlendirmesi "Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Çevresi Bildirgesi" 1972'de Stockholm'de kabul edilmiştir (Handl, 2012; Momtaz, 1996). Ardından 1987 yılında Brundlandt Komisyonu tarafından "sürdürülebilir kalkınma" ifadesine vurgu yapılmıştır (Van der Poll, 2015). 1992 yılında Rio de Janeiro'da yapılan "Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı" ile "iklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi, Çevre ve Kalkınma Üzerine Rio Bildirisi, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi ve Orman bildirimleri" gibi çevrenin daha duyarlı yönetilmesi ve ulusların ekonomi ve çevre faaliyetlerini bir arada kapsayacak çeşitli düzenlemeler kabul edilmiştir. 2002 yılında Johannesburg'ta sürdürülebilir kalkınma konularının kapsayıcı şekilde değerlendirilmesi için Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (Rio+10) düzenlenmiştir (Tarakcıoğlu Altınay, 2016). Bu çerçevede var olan kaynakların ekonomik ve sürdürülebilir bir şekilde kullanılması, doğal dengenin korunması ve sahip olunan değerlerin gelecek nesillere aktarılması amacıyla BM çatısı altında sürdürülebilir bir yaşamın inşası için bazı hedefleri içeren bir eylem stratejisi oluşturulmuştur. Bu eylem planı "Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri" olarak açıklanmaktadır.

Oluşturulan strateji içerisinde doğal kaynakların sürdürülebilir bir şekilde tüketilmesinden, yoksulluğun azaltılması, eğitim eşitliği, iklim, cinsiyet eşitliği, sağlıklı yaşam gibi aksiyonlar yer almaktadır. Bu bağlamda BM, 25 Eylül 2015 tarihinde New York'ta yaptığı zirvede, 2030 yılında ulaşılması gereken 169 farklı gösterge ile belirlenen 17 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefini (SKH) kabul etmiştir (Makarenko & Plastun, 2017; Bala, 2018; Firmansyah, 2019). Bu hedefler ve göstergeleri, bütünsel bir sistem olarak çalışacak şekilde tasarlanmıştır. BM'ye, göre "Bunlar entegre ve bölünmezdir ve sürdürülebilir kalkınmanın üç boyutunu dengeler: ekonomik, sosyal ve çevresel" (United Nations, 2015). Bu çerçevede günümüzde kurumsal sürdürülebilirlik çerçevesinde işletmelerin performanslarının çevre ve toplum üzerindeki sürdürülebilir etkileri dikkate alınıp değerlendirilerek bir raporlama ile ortaya koyulmaktadır. Bu raporlar temel olarak işletmelerin hangi ölçüde sürdürülebilir bir şekilde faaliyetlerini sürdürdüğünün değerlendirilmesi ve ölçülmesi için kullanılmaktadır. Bu raporlamada temelde üç başlık üzerine odaklanılmaktadır. Bunlar çevresel, sosyal ve yönetim konularını içermektedir. İşletmelerin bu bilgileri genel olarak sürdürülebilirlik muhasebesi kapsamında hazırlanan sürdürülebilirlik raporları olarak ifade edilmektedir (Abdul Rahman ve Alsayegh, 2021). Bu çalışmada da Türkiye'de gıda perakende sektöründe yer alan firmaların katkı sağladıkları SKH'lerinin belirlenmesine ve hedef SKH'lere yönelik belirledikleri öncelikli konuların tespit edilmesine çalışılmıştır. Bu çerçevede Türkiye'de faaliyette bulunan büyük gıda perakende marketleri üzerine bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Çalışmada öncelikle firmaların katkı sağladıkları SKH'ler firma bazında ele alınmış olup daha sonra değer öncelikli konular ve değer yaratma strateji ile birlikte sektör bazında bir değerlendirme yapılmıştır.

2. TEORİK ÇERÇEVE VE LİTERATÜR İNCELEMESİ

Günümüzde işletmeler faaliyetlerini geleneksel anlayışla devam ettirirken kâr ve üretim merkezli bir yönetim anlayışı ile sürdürmektedir. Sürdürülebilir bir işletme yönetim anlayışı ise işletmenin faaliyetlerini, çevresel etkiler, çeşitlilik gibi sosyal faktörler, etik ve şeffaflık gibi yönetim konularını dikkate alarak sürdürmesi gerektiğini ifade etmektedir (Adams, 2020; Abdul Rahman ve Alsayegh, 2021; Arvidsson ve Dumay, 2022). Sürdürülebilirlik kavramının ortaya çıkması 1960'lara dayanmaktadır. Küresel sürdürülebilirlik hareketini hızlandırıcı bir gelişme olan 1972'de Rome Kulübü tarafından yayınlanan "Büyümenin Sınırları" (The Club of Rome, 2023) yayınlandığı dönemde büyük bir etki yaratmıştır. Devamında gelen süreçte, 1972'de Stockholm'de insan çevresinin geliştirilmesi ve korunması için küresel ölçekte dünya insanlarına rehberlik edecek ortak ilkeler barındıran "Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Çevresi Bildirgesi" yayınlanmıştır (Sohn, 1973; Handl, 2012; Momtaz, 1996). 1970 ve 1980'ler arasında Birleşmiş Milletlerin Brandt ve Bruntland raporlarının ortaya çıkması ile birlikte sürdürülebilirlik daha çevre merkezli bir dünya görüşü olarak önemli bir köşe taşı haline gelmiştir (Van Beynen vd., 2012; Dalby vd., 2009). 1987 yılında "sürdürülebilir kalkınma" ifadesinin ilk tanımlarından birinin yer aldığı Bruntland Raporu'nda kalkınma, gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılama yeteneğinden ödün vermeden günümüzün ihtiyaçlarının karşılanması şeklinde açıklanmıştır (Van Beynen vd., 2012; World Commission on Environment and Development, 1987). Ortak Geleceğimiz başlıklı bu raporun yayınlanması 1992'de gerçekleştirilecek Rio de Janeiro'daki "Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı" ile "İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi, Çevre ve Kalkınma Üzerine Rio Bildirisi, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi ve Orman bildirileri"nin hazırlanmasında etkili olmuştur (Schubert ve Láng, 2005). 1993'ten bu yana Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu'nun (Commission on Sustainable Development, CSD) düzenlenen yıllık toplantılarında, 1997 yılında (Rio+5) sürecin gözden geçirilmesinde ve 2002'de Johannesburg'da Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nde (World Summit on Sustainable Development, WSSD) sürdürülebilir kalkınmaya yönelik pek çok müzakere ve kurumsallaşmış toplantılar gerçekleştirilmiştir. Bu gelişmelerden sonra 2012 yılında Rio+20'de sürdürülebilir kalkınma hedeflerine olan bağlılığın yenilenmesi ve küresel yeşil ekonomi konularının teşvik edilmesini içeren bir rapor yayınlanmıştır. Bu bağlamda son gelişme olan 2015 yılında gerçekleştirilen BM'nin Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nde 2030 yılında ulaşılması için açıkladığı 17 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi küresel ölçekte tüm aktörlerin dikkatini çekmiştir (Sachs, 2015; Klarin, 2018; Firmansyah, 2019). Zira bu hedefler sürdürülebilir kalkınmanın üç boyutuna (ekonomik, sosyal, çevresel) vurgu yaparak sistemsel olarak bir bütün şeklinde tasarlanmıştır (United Nations, 2015).

Son yıllarda küresel aktörlerin bir parçası olan işletmeler de sürdürülebilirlik faaliyetlerine yönelik sosyal ve çevresel performanslarını sürdürülebilirlik raporlaması veya entegre raporlar aracılığı ile kamuoyu ile paylaşmaktadır. Bunun sebebi işletmelerin paydaşlarına sürdürülebilir bir şekilde faaliyetlerini devam

ettirdiklerini hesap verebilir bir yaklaşımla açıklama ihtiyacı duymasındır. Bu durumun temel dayanak noktası literatürde paydaş teorisi olarak ifade edilmektedir. Paydaş teorisi tüm paydaşların faydasını dikkate alarak bir organizasyonun faaliyetlerini sürdürmesi gerektiğini savunmaktadır (Smith, 2015:77). Bu çerçevede işletmenin dış paydaşlarla ilişkilerini artırarak ve “değer yaratarak” rekabet üstünlüğünü sağlaması paydaş teorisinin amaçları arasında yer almaktadır (Kazak ve Erdemir, 2022). Paydaşlar literatürde işletme “faaliyetlerini etkileyen ve bu faaliyetlerden etkilenen” tüm ilgi grupları olarak tanımlanmaktadır. Bu kapsamda paydaşlar; yatırımcılar, ortaklar, çalışanlar, rakipler, sosyal ve ekolojik çevre, devlet, hissedarlar gibi işletme ile ilgili gruplar olarak ifade edilmektedir (Ertuna, 2019).

Sürdürülebilir kalkınmada gıda perakende şirketlerinin tedarik zincirindeki bulunduğu konum göz önüne alındığında paydaş beklentilerini karşılamaya yönelik önemli bir role sahip olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda literatürde gerçekleştirilmiş sürdürülebilir perakende üzerine akademik araştırmalar sınırlı olmasına rağmen, paydaş beklentileri ile perakendecilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik uygulamaları arttıkça yeni çalışmaların ortaya çıkacağı umulmaktadır (Chkanikova ve Mont, 2015). 2018 yılında İngiliz Perakende Konsorsiyumu (British Retail Consortium, BRC)’nun başlattığı girişimde perakendecilerin sürdürülebilir kalkınma hedefleri çerçevesinde katkı sağlayacakları ve kılavuz olarak kullanacakları sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin SKH 8, SKH 10, SKH 11, SKH 12 ve SKH 13 olduğunu belirlemiştir (Çelik, 2023; BRC, 2018).

Djekic vd. (2021), gıda perakende zinciri paydaşlarının BM SKH’lere ulaşmadaki rollerinin belirlenmesi için gerçekleştirdikleri çalışmada Delphi yöntemini kullanarak BM SKH’leri ile zincirin dört ana halkası arasındaki ilişkileri sıralamışlardır. Sonuçta baskın olarak SKH 2 ve SKH 12’yi katkı sağlayan hedefler olarak belirlemiş, ancak bunların yanında SKH 5, SKH 6, SKH 14 ve SKH 15’in de katkı sağlanan diğer hedefler arasında yer aldığını belirlemişlerdir. Yücel Karamustafa vd. (2022) tarafından yapılan sistematik literatür çalışmasında sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleşmesi için katkı sağlayan SKH’lerin daha çok SKH 7, SKH 8, SKH 9, SKH 11, SKH 12, SKH 13 olarak belirlenmiştir. Hummel ve Szekely (2022), tarafından yapılan başka çalışmada öncelik verilen SKH’ler olarak SKH 8, SKH 12, SKH, 3, SKH 9, SKH 13 olarak tespit edilmiştir. Chagas vd. (2022) tarafından Brezilya özelinde yapılan çalışmada ise SKH 8 (insana yakışır iş ve ekonomik büyüme) öne çıkan SKH olarak belirlenmiştir. Lodhia vd. (2022), Avustralya özelinde 50 firma üzerine yapmış oldukları çalışmada SKH 9 (sanayi, inovasyon ve altyapı), SKH 8 (insana yakışır iş ve ekonomik büyüme), SKH 13 (iklim eylemi), SKH 5 (toplumsal cinsiyet eşitliği), SKH 12 (sorumlu tüketim ve üretim) belirlenen SKH’ler olmuştur. Gunawan vd. (2020), Endonezya’daki firmaların 2014-2016 yılları arasındaki verilerine göre yapmış oldukları çalışmada SKH 3 (nitelikli eğitim), SKH 4 (sürdürülebilir şehirler ve topluluklar), SKH 8 (insana yakışır iş ve ekonomik büyüme) SKH 12 (sorumlu tüketim ve üretim) öne çıkan SKH’ler olmuştur. KPMG (2018) denetim firması tarafından dünya genelindeki 250 firmaya yönelik yapılan araştırmada öne çıkan hedefler SKH 8, SKH 13, SKH 3, en az açıklanan hedefler ise SKH 15, SKH 14 ve SKH 2 olarak tespit edilmiştir. Yöndemli (2023), tarafından Türkiye özelinde bankacılık ve imalat sektöründe yer alan 18 şirket üzerine yapılan çalışmada ise SKH 8 (insana yakışır iş ve ekonomik büyüme), SKH 9 (sanayi, yenilikçilik ve alt yapı) SKH 13 (iklim eylemi) SKH 17 (hedefler için ortaklıklar) öne çıkan SKH’ler olarak tespit edilmiştir. Çelik (2023), gıda perakendeciliği sektöründeki BİM, MİGROS ve ŞOK şirketlerinin 2021 ve 2022 yıllarına ait sürdürülebilirlik ve entegre raporlarını içerik analizi yöntemiyle incelemiştir. Sonuç olarak, MİGROS’un tüm SHK’lere, ŞOK’un SHK 4, SHK 5, SHK 7, SHK 8, SHK 9, SHK 10, SHK 12, SHK 15 ve SHK 17’ye ve BİM’in SHK 1, SHK 5, SHK 7, SHK 8, SHK 9, SHK 12, SHK 13, SHK 16 ve SHK 17’ye katkı sağladığını belirlemiştir.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı

Doğada var olan kıt kaynakların insanlar tarafından daha bilinçli bir şekilde kullanılması ve bu kaynakların fırsat eşitliği çerçevesinde daha adil bir şekilde gelecek nesillere aktarılması için BM tarafından 17 tane sürdürülebilir kalkınma hedefi belirlenmiştir. Bu hedeflerin gerçekleşmesinde işletmeler hayatın içerisinde yerine getirdikleri organize faaliyetleri nedeniyle önemli bir yere sahiptir. Bu çerçevede işletmeler günümüzde artık finansal bilgilerin yanında finansal olmayan bilgileri de içeren çevresel, sosyal ve kurumsal açıdan nasıl yönetildiklerini kamuoyu ile paylaşmaktadır. Bu bilgiler daha çok sürdürülebilirlik raporları ile paydaşlara sunulmaktadır. İşletmeler sürdürdükleri faaliyetleri sürdürülebilir kalkınma hedeflerine uygun bir şekilde bu hedeflere katkı sağlayarak ve değer yaratarak gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar. Bu çerçevede bu çalışmanın

temel amacı perakende sektöründe yer alan firmaların katkı sağladıkları SKH'lerin belirlenmesi ve hedef SKH'lere yönelik tespit etmiş oldukları öncelikli konuların ortaya konulmasıdır. Bu çerçevede araştırma soruları aşağıdaki gibi belirlenmiştir;

AS 1: Perakende sektöründe öncelikle katkı sağlanan SKH'ler hangileridir?

AS 2: Perakende sektöründeki firmalarının SKH'lere yönelik öncelikli konuları hangilerinden oluşmaktadır?

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Çalışmanın amacı doğrultusunda Türkiye'de faaliyette bulunan büyük gıda perakende marketleri olan BİM, MİGROS, ŞOK, CARREFOURSA ve METRO üzerine bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Çalışmada firmaların resmi web sayfalarından temin edilen 2023, 2022, 2020, 2019 yıllarına ait sürdürülebilirlik ve entegre raporları incelenmiştir. 2021 yılında hiçbir şirkete ait sürdürülebilirlik ve entegre raporu olmadığından çalışmanın kapsamına dahil edilememiştir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmanın evreni doğrultusunda büyük gıda perakende şirketlerinin 2023, 2022, 2020, 2019 yıllarına ait sürdürülebilirlik ve entegre raporları şirketlerin web sitelerindeki yatırımcı ilişkileri bölümünden temin edilmiştir. Elde edilen raporlarda şirketlerin katkı sağladıkları SKH'ler ve hedef SKH'lere yönelik tespit etmiş oldukları öncelikli konular araştırılmıştır. Raporlardan elde edilen çalışma verileri ikincil nitelik özelliği taşıdığından ve hiç bir katılımcıya dayalı veri toplanmadığından etik kurul izni alınmamıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Şirketlere ait sürdürülebilirlik ve entegre raporları araştırma sonuçlarının daha iyi anlaşılması için nicel ve nitel araştırma yöntemleri ile birlikte karma bir şekilde incelenmiştir. Karma yöntem literatürde kabul gördüğü şekli ile (Mixed methodology) Tashakkori ve Teddlie (1998) tarafından yaygın olarak öne çıkarılmıştır. Bu yöntemdeki temel hedef "nitel ve nicel veri toplama ve analiz yöntemlerini eş zamanlı ya da sıralı aşamalarda" kullanmaktır (Şakar, 2012). Nicel araştırma sayısal veriler üretmek istatistiklere dönüştürülebilir sorunu ölçmek için kullanılmaktadır (Al-Hazaima vd., 2023). Nitel araştırma yöntemi ise çalışmada incelenen raporlardaki bilgilerin incelenmesi için benimsenmiştir. Bu çerçevede belge incelemesi, hedeflenen konu hakkında araştırılan bilgilerin yazılı materyallerin analizidir (Yıldırım ve Şimşek, 2005; Özerhan ve Sultanoğlu, 2022). Literatürde Hummel ve Szekely (2022), Chagas vd. (2022), Lodhia vd. (2022), Monteiro vd. (2020) tarafından yapılan benzer çalışmalarda bu çalışmada uygulanan yöntemlerin kullanıldığı görülmüştür. Araştırmanın analizi kapsamında şirketlere ait raporlar karma yöntemle incelenmiş ve elde edilen verilerden oluşturulan kontrol listelerinde şirketlerin katkı sağladıkları SKH'ler belirlenmiştir. Frekans yöntemi ile şirketlerin öncelikli konu ve katkı sağladıkları SKH'lerin toplam sayısı tespit edilmiş ve karşılaştırılmıştır. Ayrıca SKH bazında şirketler tarafından en çok açıklanan SKH'ler frekans dağılımlarına göre grafiğe dönüştürülmüş ve şirketlerin katkı sağladıkları SKH'ler için belirlediği öncelikli konular kelime bulutu ile görselleştirilmiştir.

4. BULGULAR

Çalışmanın bu kısmında perakende sektöründe yer alan firmaların SKH'lerine yönelik belirlemiş oldukları katkılar firma bazında incelenmiştir. Bu çerçevede öncelikle firma bazında SKH stratejileri ele alınmış olup daha sonra sektörel bir değerlendirme yapılarak sektörün odaklandığı SKH'ler tespit edilmiştir.

Tablo1: BİM A.Ş. Tarafından Yüksek ve Çok Yüksek Konular ve Katkı Sağlanan SKH'ler

Çok Yüksek Öncelikli	Ürün kalitesi ve Güvenliği	SKH 3- SKH 12
	Müşteri Deneyimi Ve Memnuniyeti	SKH 8
	Ekonomik Performans	SKH 8
	Ambalaj ve Atık Yönetim	SKH 12
	Tedarik Zinciri Yönetimi	SKH 8- SKH 12
	Risk Yönetimi ve İç Kontrol Mekanizması	SKH 8
	İklim Değişikliği ile Mücadele ve Çevre Yönetimi Enerji ve Emisyon Yönetimi	SKH 7 SKH 13

Yüksek Öncelikli	İş Etiği ve Yasal Uyum	SKH 10- SKH 16
	Ar-Ge ve İnovasyon	SKH 9
	Ar-Ge ve İnovasyon	SKH-10- SKH 16
	Hizmet Felsefesi	SKH 2
	Ambalaj ve Atık Yönetimi	SKH 2- SKH 12
	Kurumsal Yönetim	SKH 8- SKH 16

Kaynak: BİM A.Ş. 2023 Yılı Sürdürülebilirlik Raporu

Yukarıda Tablo1 'de görüldüğü üzere BİM A.Ş ait 2023 yılı sürdürülebilirlik raporuna göre, SKH bazında çok yüksek ve yüksek öncelikli katkı sağlanan hedef SKH 8'dir. Daha sonra SKH 12 gelmektedir. BİM A.Ş en yüksek sırada belirlediği stratejik hedef (SKH 8) "İnsana yakışır iş ve ekonomik büyüme" olarak açıklamıştır. Firma bu strateji için değer yaratma modeli içerisinde "Net 6,837 kişi işe alım, %51 çalışan devir oranı (kendi isteğiyle işten ayrılan çalışanlar dâhil), Türkiye'de %50 kadın çalışan oranı, 2023 yılında 76 bin kişi * 4,6 Saat on-line eğitim, Kaza ağırlık oranında %21'lik azalış, 117 Etik Hat bildirim sayısı" gibi çalışmalarla değer yaratıldığını açıklamaktadır. Firmanın diğer öncelikli stratejik katkı sağladığı SKH 12 "Sorumlu tüketim ve üretim" olarak açıklanmıştır. Firma SKH 12 değer yaratma eylemleri çerçevesinde "GES üretiminin toplam elektrik tüketimine oranı %4" olduğunu "ambalajlarda 1.209 ton kaynak tüketimi verimliliği ile yaklaşık 21 milyon TL finansal tasarruf" sağlandığını ve "yakıt tüketiminin net satışlara oranı %0,2" olduğunu "gıda atıklarının ciroya oranının" ise %0,52 ulaştığını, "2019-2023 tarihleri arasında %18 sera gazı yoğunluğu azaltım" yapıldığını açıklamaktadır.

Tablo 2: MİGROS A.Ş. Tarafından Öncelikli Konular ve Katkı Sağlanan SKH'ler

Öncelikli Konular	Ürün Bilgilerinin Şeffaf ve Hızlı Akışı	SKH 12	SKH 16	SKH 17							
	Sorumluluk ve Farkındalık Çalışmaları	SKH 1	SKH 2	SKH 3	SKH 4	SKH 5	SKH 8	SKH 10	SKH 12	SKH 16	SKH 17
	Sürdürülebilir Ekosistem için Şeffaf, Sorumlu ve Etik Yönetişim	SKH 5	SKH 8	SKH 12	SKH 16						
	Döngüsel Ekonomiyi Destekleme	SKH 8	SKH 9	SKH 12	SKH 13	SKH 14	SKH 15				
	Sağlıklı & Sürdürülebilir Ürün ve Hizmetlere Erişim	SKH 2	SKH 3	SKH 12	SKH 17						
	Yenilikçi Uygulamalar	SKH 7	SKH 9	SKH 12	SKH 16						
	Cinsiyet ve Fırsat Eşitliği	SKH 4	SKH 5								
	İyi ve Güvenli Müşteri Deneyimi	SKH 3	SKH 8	SKH 12	SKH 16	SKH 17					
	İklim Değişikliği ile Çok Yönlü Mücadele	SKH 6	SKH 7	SKH 11	SKH 12	SKH 13	SKH 14	SKH 15	SKH 17		
	Çalışan Sağlığı ve Güvenliği	SKH 3	SKH 4	SKH 8	SKH 12	SKH 17					
	Çalışan Memnuniyeti ve Yetenek Yönetimi	SKH 4	SKH 5	SKH 8	SKH 10	SKH 12	SKH 17				
	Sürdürülebilir Tarım ve Gıdanın Korunması	SKH 1	SKH 2	SKH 12	SKH 13	SKH 14	SKH 15	SKH 17			

Kaynak: Migros A.Ş. 2023 Yılı Entegre Faaliyet Raporu

Yukarıda Tablo 2'de görüldüğü üzere Migros A.Ş.'nin SKH'ler kapsamında belirlemiş olduğu konular çerçevesinde en çok katkı sağladığı SKH 12 ve SKH 8'dir. Bu durum firmanın faaliyetlerinde SKH 8 "İnsana yakışır iş ve ekonomik büyüme" ve SKH 12 "Sorumlu tüketim ve üretim"i işletme faaliyetlerinde dikkate alarak değer yaratmaya çalıştığını göstermektedir. Diğer yandan Migros A.Ş.'nin 2023 verilerine göre sürdürülebilir kalkınma hedefleri çerçevesinde strateji uygulamalarına ilişkin sunmuş olduğu bilgilerden bazıları şu şekildedir. Migros A.Ş. kadın çalışanlarının oranını raporlamanın olduğu yıl itibariyle %44 olarak açıkladığı, yeni 12.000 istihdam oluşturduğu, yönetici kadrosunun mevcut çalışanların %93'ünden karşıladığı, yönetici pozisyonundaki bireylerden %3'ünün engelli kapsamında olduğu, çalışanlara 2.500 farklı başlıkta eğitim içeriği ile toplam 5.155.360 (çalışan*saat) eğitim verdiği, sağlık destek programları kapsamında "diyetisyen danışmanlığı, fizyoterapi muayeneleri, klinik masaj, yoga, pilates ve nefes teknikleri gibi hizmetler" sunduğu, "Kadın Çiftçi ve Girişimcilerin Desteklenmesi" ve "Migros Kadın Akademisi" "Müşteri Sadakati programlarını" başlattığı görülmüştür. Ayrıca sürdürülebilirlik kapsamında satışa sunduğu beyaz et ürünlerinde %100 organik ya da iyi tarım uygulamalarını benimsediğini belirtmiştir. Tedarikçi firmalarını 473 kriter ile bağımsız dış denetim kuruluşları tarafından denetlediğini beyan etmiştir. 2015 yılından 2023 yılına kadar "Karbon Saydamlık Projesi (Carbon Disclosure Project - CDP)" raporlaması kapsamında İklim Değişikliği eylem planı kapsamında A notu elde ettiğini açıklamıştır (Migros A.Ş. 2023 Yılı Entegre Faaliyet Raporu).

Tablo 3: ŞOK A.Ş. Yüksek Öncelikli Konular ve Katkı sağladıkları SKH'ler

Yüksek Öncelikli Konular	Geri Dönüşüm ve Ambalaj Atıklar	SKH 7	SKH 12	SKH 13	SKH 15	SKH 17
	Sorumlu Tedarik Zinciri,	SKH 5	SKH 8	SKH 10	SKH 17	
	Çalışan Hakları,	SKH 5	SKH 8	SKH 10	SKH 17	
	Memnuniyet ve Bağlılığı,	SKH 5	SKH 8	SKH 10	SKH 17	
	Yerel Ürünlerin ve Üreticilerin Desteklenmesi	SKH 5	SKH 8	SKH 10	SKH 17	
	İş Sağlığı ve Güvenliği	SKH 5	SKH 8	SKH 10	SKH 17	
	Müşteri Deneyimi	SKH 9	SKH 17			
	Dijitalleşme,	SKH 9	SKH 17			
	Ürün Güvenliği Kalitesi	SKH 9	SKH 17			
	Ürün Güvenliği Kalitesi	SKH 9	SKH 17			
	İklim kriziyle mücadele	SKH 12	SKH 13	SKH 15	SKH 17	
	Paydaşlarla Güçlenmek	SKH 8	SKH 17			
	İklim kriziyle mücadele	SKH 12	SKH 13	SKH 15	SKH 17	
	Paydaşlarla Güçlenmek	SKH 8	SKH 17			
	Amaç Odaklı Ürün	SKH 17				

Kaynak: ŞOK A.Ş. Sürdürülebilirlik Raporu 2023

Tablo 3'teki bilgilerden ŞOK A.Ş.'nin 2023 yılı verilerine göre en çok katkı sağlanan SKH'ler; SKH 8, SKH 12, SKH 17 ve SKH 9 olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede firma faaliyetlerini SKH nezdinde "İnsana yakışır iş ve ekonomik büyüme" ve "Sorumlu üretim ve tüketim", "Dayanıklı altyapılar tesis etmek, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi desteklemek ve yenilikçiliği güçlendirmek, Uygulama araçlarını güçlendirmek ve sürdürülebilir kalkınma için küresel ortaklığı canlandırmak" başlıkları altında önceliklendirdiği anlaşılmaktadır.

Tablo 4: METRO A.Ş. Tarafından Yüksek Öncelikli Konular ve Katkı Sağlanan SKH'ler

Öncelikli Konular	İnsan Hakları	SKH 5	SKH 8	SKH 10
	Sorumlu Tedarik Zinciri	SKH 8	SKH 12	
	Ürünlerin İzlenebilirliği	SKH 12		
	Sürdürülebilir Kaynaktan Sağlanan Ürünler	SKH 2	SKH 12	
	Sektörün sürdürülebilir dönüşümüne liderlik etme	SKH 8	SKH 17	
	Türk mutfağının ve değerlerinin korunması ve tanıtılması	SKH 8	SKH 17	
	Gıda kayıp ve atıkları	SKH 12		

Kaynak: Metro A.Ş. Sürdürülebilirlik Raporu 2019

Yukarıda tablo 4'den anlaşıldığı üzere Metro A.Ş. 'nin verilerine göre en çok katkı sağlanan SKH'ler; SKH 8, SKH 12, SKH 17 olarak belirlenmiştir. Bu durum diğer perakende sektöründe yer alan diğer firmalarda olduğu gibi benzer sonuçları göstermektedir. Firmanın değer yaratmaya ilişkin ilgili raporda açıklamaya yer vermediği araştırma sırasında tespit edilmiştir.

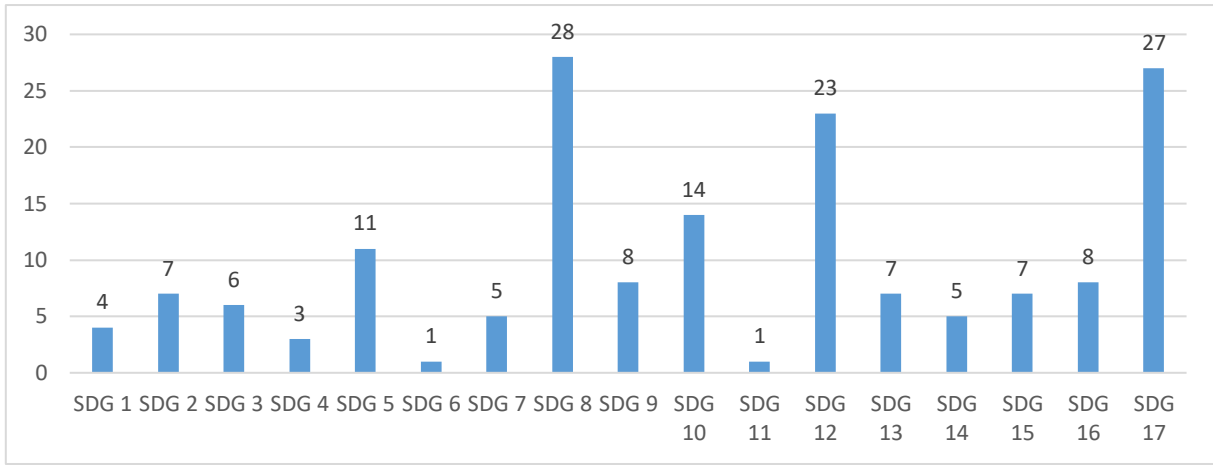
Tablo 5: CARREFOURSA A.Ş. Tarafından Yüksek Öncelikli Konular ve Katkı Sağlanan SKH'ler

Öncelikli Konular	Ekonomik Katkı	SKH 1	SKH 5	SKH 8	SKH 10	SKH 17
	Gıda Atığı	SKH 2	SKH 10	SKH 12	SKH 17	
	İş Etiği	SKH 8	SKH 10	SKH 16		
	Çalışan Memnuniyeti ve Gelişimi	SKH 8				
	Çalışan Sağlık ve Güvenlik	SKH 8				
	Cinsiyet ve Fırsat Eşitliği	SKH 5	SKH 8	SKH 10		
	Sorumlu Tedarik Zinciri	SKH 1	SKH 2	SKH 12	SKH 14	SKH 15
	Müşteri Memnuniyeti	SKH 3				
	Dijitalleşme	SKH 9				
	İklim Değişikliği	SKH 7	SKH 13			
	Atık Yönetimi	SKH 12	SKH 14			

Kaynak: Carrefoursa A.Ş. Sürdürülebilirlik Raporu 2022

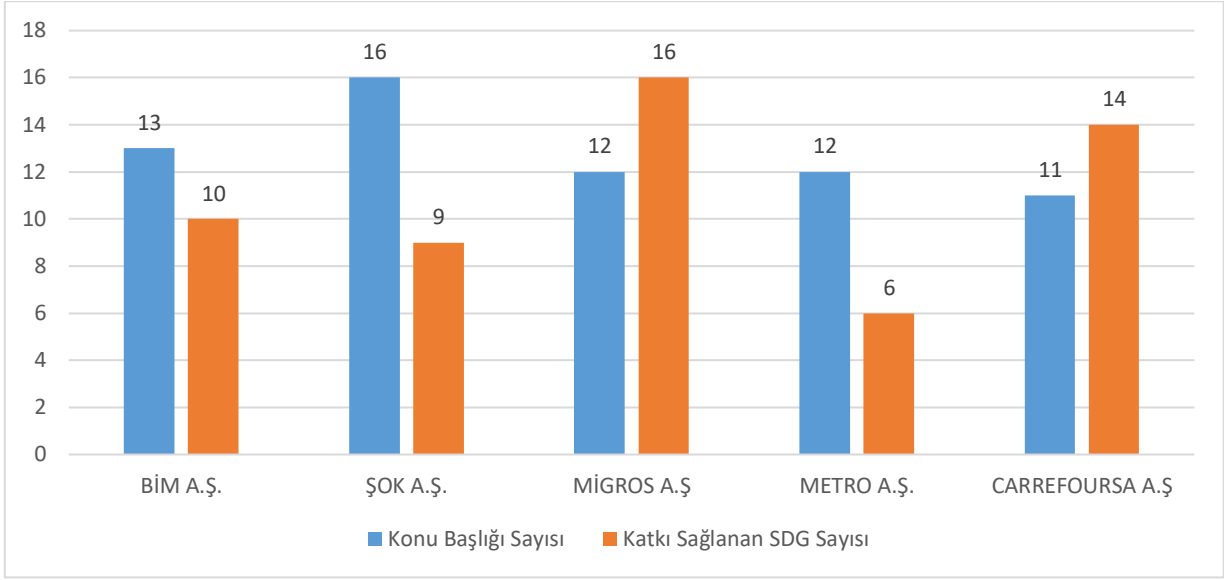
Tablo 5'te görüldüğü üzere Carrefoursa A.Ş.'nin 11 farklı başlıkta belirlemiş olduğu SKH'ye yönelik konular bulunmaktadır. Bu konuların en çok katkı sağladığı hedefler; SKH 8, SKH 12, SKH 10 olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede firma;

“Paydaşlara ekonomik değer yaratmak” için SKH 1, SKH 5, SKH 8, SKH 10 ve SKH 17, “Tüm Gıda Zincirindeki gıda atıklarının yol açtığı ekonomik etkiyi ortadan kaldırmak” amacıyla SKH 8, SKH 10 ve SKH 16, “Çalışanlar en iyi iş ortamını sunarak memnuniyetlerini yüksek seviyede tutmak, sürekli gelişimlerini desteklemek” ve “Güvenli bir çalışma ortamı oluşturmak” için SKH 8, “Cinsiyet nedeniyle herhangi bir ayrımcılık yapılmasına asla izin vermemek, her türlü işlem ve uygulamada adil davranarak fırsat eşitliğini sağlamak” için SKH 5, SKH 8, SKH 10, “Sürdürülebilir İş Modelleri ve Politikalarla tedarik zincirinin ekonomik, sosyal ve çevresel gelişimini sağlarken sürekliliğini garanti altına almak”, SKH1, SKH 2, SKH 12, SKH 14, SKH 15, “Sağlık ve Güvenlik başta olmak üzere müşterimizin tüm süreçlerde üstün bir deneyim yaşamasını sağlamak; müşteri memnuniyeti tüm kanallarda ölçerek sürekli geliştirmek”, SKH 3, “Mevcut süreçlerin daha etkin, verimli, hızlı, ucuz ve en önemlisi müşteri odaklı olarak yapılması için tüm değer zincirindeki dönüşümü gerçekleştirmek”, SKH 9, “Enerji ve Su Tüketimimizi, Karbon Ayak izimizi doğru yönetmek, tüm paydaşlarımızı bilinçlendirmek”, SKH 7 ve SKH 13, “Atıklarımızı ‘Atık Piramidi’ yaklaşımıyla önlemek, azaltmak, yeniden kullanmak veya geri dönüştürmek, çevreyle uyumlu bertaraf etmek”, SKH 12 ve SKH 14 hedeflerine katkı sağlamak suretiyle değer yarattığını açıklamıştır (Carrefoursa A.Ş. Sürdürülebilirlik Raporu 2022).

Grafik 1: Perakende Sektörü Tarafından Katkı Sağlanan SKH'ler

Yukarıdaki grafik 1'de görüleceği üzere perakende sektöründe firmaların en çok SKH 8 (İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme), SKH 17 (Amaçlar İçin Ortaklıklar), SKH 12 (Sorumlu Üretim ve Tüketim)'e katkı sağladıkları tespit edilmiştir. Çalışmanın bu sonuçları literatürde Yöndemli (2023), Hummel ve Szekely (2022), Lodhia vd. (2022), Gunawan vd. (2020), Chagas vd. (2022) tarafından yapılan çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Diğer yandan firmaların en az katkı sağladıkları hedefleri; SKH 6 (Temiz Su ve Sanitasyon) ile SKH 11 (Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar) olduğu görülmektedir.

Grafik 2: Firmalara Göre Toplam Öncelikli Konu ve Katkı Sağlanan SKH Sayısı

Yukarıda grafik 2’de görüldüğü üzere SKH’lere yönelik en çok konu başlığı açıklayan firma Şok A.Ş.’dir. En çok katkı sağlanan SKH açıklaması ise Migros A.Ş. ve Carrefoursa A.Ş.’ye aittir. En az SKH katkısı açıklayan firma ise Metro ve Şok A.Ş.’dir.

Perakende sektöründeki firmaların katkı sağladıkları SKH’ler için belirledikleri öncelikli alanların kelime bulutu kullanımı ile gösterimi Şekil 1’deki gibidir.

Şekil 1: Firmalar Tarafından Sık Belirlenen Öncelikli Konular

Şekil 1’de görüldüğü üzere sektördeki firmaların katkı sağladıkları SKH’ler için belirledikleri öncelikli alanlar İklim, Tedarik, Atık Yönetimi gibi konulardan oluşmaktadır. Diğer yandan bütün firmaların en çok belirlediği öncelikli konu ise “Cinsiyet ve Fırsat Eşitliği” olduğu tespit edilmiştir. Bu çerçevede sektördeki firmalar kadın çalışan ve yönetici sayısını artırdıklarını, engelli personelin işe alımı, adil bir maaş sistemi ile birlikte terfi sistemi işleterek faaliyetlerini yerine getirmeye çalıştıklarını sunmuş oldukları raporlardaki bilgilerden anlaşılmaktadır. Sektörde yer alan firmaların öncelikli konu olarak belirledikleri “Cinsiyet ve Fırsat Eşitliği” konusuna katkı sağladığı hedef SKH 8 olarak yoğunlukla açıklanmaktadır. SKH 8 “İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme”yi ifade etmektedir. Diğer yandan SKH 5 ise “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği”ni ifade etmektedir. Firmaların yoğunlukla “Cinsiyet ve Fırsat Eşitliği” öncelikli konusunu SKH 5 yerine SKH 8’e katkı sağladıkları şeklinde gösterdikleri tespit edilmiştir. Bu çerçevede sektördeki firmaların ekonomik büyüme modellerini oluştururken faaliyetlerini insana saygı ve eşitlik ilkesini dikkate alarak uygulamaya çalıştıkları görülmektedir.

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

İşletmeler yerine getirdikleri fonksiyonlar itibari ile doğada yer alan kıt kaynakların tüketilmesinde sorumlulukları bulunmaktadır. Aynı zamanda işletmeler her ne kadar temel amaçları kâr elde etmek olsada toplum içerisinde yaşayan sosyal teşebbüslerdir. Bu çerçevede sunmuş oldukları hizmetler ve sağladıkları istihdam olanakları başta olmak üzere toplumların yapılarını birçok yönü ile etkilemektedirler. Bu durum sürdürülebilir bir kalkınmanın gerçekleşmesinde işletmeleri zorunlu bir katılımcı haline getirmektedir. Bu

çerçeve de son zamanlarda sürdürülebilirlik konularına yönelik artan farkındalık ve paydaş taleplerine bağı olarak işletmeler mali raporlamanın yanında çevre ve insan sermayesine yönelik finansal olmayan bilgileri de raporlamaktadırlar (Nichita vd., 2020). Günümüzde birçok işletme BM tarafından belirlenen 17 SKH dikkate alarak faaliyetlerini şekillendirmektedirler. SKH hedefleri doğrultusunda işletme faaliyetlerinde oluşturdukları değer yaratma stratejileri ile SKH'lere katkı sağlayarak sürdürülebilir bir ekonomik büyüme modeli içerisinde faaliyetlerini devam ettirmeye çalışmaktadırlar. Elbette ki bu sürdürülebilir kalkınma eğilimini yakalamakta geri kamış veya sürdürülebilir kalkınmanın önemini yeterince benimsememiş işletmeler de bulunmaktadır. Fakat dünya genelinde büyük ölçekli firmalar başta olmak üzere tüm sektörlerde pek çok işletmenin sürdürülebilir kalkınma modeli çerçevesinde faaliyetlerini gerçekleştirme eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu çalışmada insan hayatının günlük yaşamında önemli bir yer tutan gıda perakende sektöründe yer alan marketlerin katkı sağladıkları SKH'ler ile öncelikli olarak belirledikleri konular tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede Türkiye'de faaliyette bulunan 5 büyük gıda perakende market zinciri üzerine bir inceleme gerçekleştirilmiştir. Firmaların sürdürülebilirlik ve entegre raporlarından elde edilen veriler nitel ve nicel yöntemler kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda sektörde firmaların katkı sağladıkları sürdürülebilir kalkınma hedefleri; SKH 8 (İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme), SKH 17 (Amaçlar İçin Ortaklıklar), SKH 12 (Sorumlu Üretim ve Tüketim) olarak tespit edilmiştir. Elde edilen bu bulgular literatürdeki benzer çalışmalarla kısmen örtüşmektedir. İngiliz Perakende Konsorsiyumu'nun kılavuz olarak belirlediği katkı sağlanacak sürdürülebilir kalkınma hedefleri arasında SKH 8 ve SKH 12 yer almaktadır (BRC, 2018). Benzer şekilde literatürdeki diğer çalışmalarda SKH 8 (Çelik, 2023; Yücel Karamustafa vd., 2022; Hummel ve Szekely, 2022; Chagas vd., 2022; Lodhia vd., 2022; Gunawan vd., 2020; KPMG, 2018; Yöndemli, 2023), SKH 12 (Çelik, 2023; Yücel Karamustafa vd., 2022; Djekic vd., 2021; Hummel ve Szekely, 2022; Lodhia vd., 2022; Gunawan vd., 2020) ve SKH 17 (Çelik, 2023; Yöndemli, 2023) katkı sağlanan sürdürülebilir kalkınma hedefleri arasında yer aldığı görülmektedir. Bu çerçevede firmaların katkı sağladıkları farklı SKH'ler için öncelikli alanlar; Müşteri Deneyimi, Cinsiyet ve Fırsat Eşitliği, Sorumlu Tedarik Zinciri, İş Etiği, Müşteri Memnuniyeti, Dijitalleşme, İklim Değişikliği, Atık Yönetimi gibi konulardan oluştuğu tespit edilmiştir.

Ayrıca sektördeki firmaların en az katkı sağladıkları hedefler ise SKH 6 (Temiz Su ve Sanitasyon) ile SKH 11 (Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar) olarak tespit edilmiştir. Araştırmaya yönelik bu bulgular literatürde Çelik (2023)'in bulguları ile örtüşmektedir. Diğer yandan, çalışma bulgularının aksine literatürde Djekic vd. (2021)'nin araştırmasında SKH 6'nın da katkı sağlanan hedefler içinde yer aldığı tespit edilmiştir. Ayrıca SKH 11, İngiliz Perakende Konsorsiyumu'nun perakende şirketleri için kılavuz olarak belirlediği SKH'ler arasında ve Yücel Karamustafa vd. (2022)'nin çalışmasındaki bulgularda da yer almasına rağmen bu çalışmada en az katkı sağlanan hedefler arasında olduğu belirlenmiştir. Sektördeki firmaların 64 öncelikli konu başlığı altında toplamda 55 SKH için katkı sağladıkları araştırmada görülmüştür.

Genel bağlamda perakende şirketlerinin katkı sağladığı SKH'ler çerçevesinde insana yakışır iş ve ekonomik büyüme doğrultusunda kadın çalışan istihdamının artırılarak fırsat eşitliğinin sağlandığı, sorumlu üretim ve tüketim doğrultusunda sorumlu tedarik zinciri yönetimi ile çevreye ve paydaşlara yönelik kurumsal sosyal sorumluluk değerlerinin yerine getirildiği, amaçlar için ortaklıklar çerçevesinde küresel paydaşlarla birlikte iklim değişikliği ile mücadele, sürdürülebilir iş modeli yaratma ve küresel ekonomi döngüsünü destekleme gibi faaliyetleri yerine getirme çabaları olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanında şirketlerin gerçekleştirdiklerini ifade ettikleri sürdürülebilirliğe yönelik çabaların maliyetleri azaltma, karlılığı artırma, değer yaratma ve kaynak kullanımını optimal hale getirme gibi pek çok olumlu etkisi olmakla birlikte, bu faaliyetlerin şirketlerin paydaş beklentilerini karşılama ve marka imajını yönetmeye yönelik girişimler olabileceği de göz ardı edilmemelidir. Gerçek değer yaratılmasında açıklanan göstergeler dışında şirketlerin küresel sürdürülebilir kalkınmayı destekleme noktasında yürüttükleri faaliyetlerin sosyal, çevresel ve ekonomik etkilerini göz ardı etmemeleri gerektiği önemlidir.

Sonuç olarak, çalışmanın şirketlerin yayınladıkları sürdürülebilirlik ve entegre raporlarında açıklanan verilerin nicel ve nitel analize tabi olarak elde edildiği keşifsel bir araştırma olması ve bu kısıt altında değerlendirildiği göz önüne alınırsa, ileride gerçekleştirilecek araştırmalar için çalışma örneğindeki şirketlerin gerçekleştirdiği faaliyetlerin şirketlerde yarattığı değer tespitine ve bu değer paydaşlar nezdinde nasıl değerlendirildiğine yönelik ampirik ve istatistikî hesaplamaları içeren katkılar sunulması önerilebilecektir.

KAYNAKLAR

- Abdul Rahman, R., & Alsayegh, M. F. (2021). Determinants of corporate environment, social and governance (ESG) reporting among Asian firms. *Journal of Risk and Financial Management*, 14(4), 167.
- Adams, C. (2020) Sustainability Reporting and Value Creation. *Social and Environmental Accountability Journal*, 40(3), 191-197.
- Al-Hazaima, H., Low, M., & Sharma, U. (2023). Perceptions of salient stakeholders on the integration of sustainability education into the accounting curriculum: a Jordanian study. *Meditari Accountancy Research*, 29(2), 371-402.
- Arvidsson, S., & Dumay, J. (2022). Corporate ESG reporting quantity, quality and performance: Where to now for environmental policy and practice?. *Business Strategy and the Environment*, 31(3), 1091-1110.
- Azmat, F., Jain, A., & Sridharan, B. (2023). Responsible management education in business schools: Are we there yet?. *Journal of Business Research*, 157(113518), 1-10.
- Bala, S. K. (2018). Achieving the Sustainable Development Goals and accountants' contributions thereto: Bangladesh perspective. *The Cost and Management*, 46(4), 4-13.
- BRC. (2018). Retail Industry Launches Ground-Breaking Action Plan to Advance Sustainability, Development and Equality. <https://brc.org.uk/news/2018/retail-industry-launches-ground-breaking-action-plan-to-advance-sustainability-development-and-equality>. (Erişim Tarihi: 9.10.2024).
- Chagas, E. J. M., Albuquerque, J. L., Maia Filho, L. F. A., & Ceolin, A. C. (2022). Sustainable development, disclosure to stakeholders and the Sustainable Development Goals: Evidence from Brazilian banks' non-financial reports. *Sustainable Development*, 30(6), 1975– 1986.
- Chkanikova, O., & Mont, O. (2015). Corporate Supply Chain Responsibility: Drivers and Barriers for Sustainable Food Retailing. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 22(2), 65-82.
- elik, A. A. (2023). *Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına Türk Organize Gıda Perakendecilerinin Yaklaşımları*. M. E. Akpınar, & M. E. Şenol içinde, *Sürdürülebilirlik Odaklı İş Modelleri: İşletmeler için Çevresel ve Ekonomik Stratejiler* (s. 7-28). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Dalby, S., Brauch, H.G., and Spring, U. S., 2009, Environmental security concepts revisited during the first three phases (1983–2006), In Brauch, H.G., Spring, U' .O., Grin, J., Mesjasz, C., Kameri-Mbote, P., Behera, N.C., Chourou, B., and Krummenacher, H. (Eds). *Facing Global Environmental Change: Environmental, Human, Energy, Food, Health and Water Security Concepts* (v. 4, p. 781–790). Berlin: Springer-Verlag, Hexagon Series on Human and Environmental Security and Peace. Djekic, I., Battle-Bayer, L., Bala, A., Fullana-i-Palmer, P., & Jambrak, A. R. (2021). Role of the Food Supply Chain Stakeholders in Achieving UN SDGs. *Sustainability*, 13(16), 1-16.
- Ertuna, Ö. (2019). Muhasebe Teori ve Uygulaması: Bugünü ve Yarını. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, (17), 28-46.
- Firmansyah, I. (2019). The role of accountants in achieving Sustainable Development Goals: Academics perspective. *Journal Ilmiah Akuntansi*, 14(2), 242-250.
- Gunawan, J., Permatasari, P., & Tilt, C. (2020). Sustainable development goal disclosures: Do they support responsible consumption and production?. *Journal of Cleaner Production*, 246, 118989.
- Handl, G. (2012). Declaration Of The United Nations Conference on the Human Environment (Stockholm Declaration), 1972 and The Rio Declaration on Environment and Development, 1992. *United Nations Audiovisual Library of International Law*, 11(6).
- Hummel K. & Szekely, M. (2022). Disclosure on The Sustainable Development Goals – Evidence From Europe. *Accounting in Europe*, 19(1), 152-189.
- Kamu Gözetim Kurumu. (2023). *Soru ve Cevaplarla Sürdürülebilirlik Raporlaması*. Ankara: Kamu Gözetim Kurumu.

- Yücel Karamustafa, E., Arsan, B., & Beşoğul, K. (2022). Döngüsel Ekonomi ve Endüstri 4.0'ın Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerini Gerçekleştirmeye Etkisi: Sistematik Literatür Taraması. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(2), 294-323.
- Kazak, G., & Erdemir, N. K. (2022). Paydaş Teorisi Kapsamında Sürekli Denetimin Rolü ve Blok Zinciri Teknolojisi Etkileşimi: BIST Bilişim Sektörü Firmalarında Uygulanması. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 24(43), 974-991.
- Klarin, T. (2018). The Concept of Sustainable Development: From its Beginning to the Contemporary Issues. *Zagreb International Review of Economics & Business*, 21(1), 67-94.
- KPMG. (2018). How to report on the SDG: what good looks like and why it matters. <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2018/02/how-to-report-on-sdgs.pdf>. (Erişim Tarihi: 09.07.2024).
- Lodhia, S., Kaur, A., & Kuruppu, S. C. (2022). The disclosure of sustainable development goals (SDGs) by the top 50 Australian companies: substantive or symbolic legitimation? *Meditari Accountancy Research*, 31(6), 1578-1605.
- Makarenko, I., & Plastun, A. (2017). The role of accounting in sustainable development. *Accounting and Financial Control*, 1(2), 4-12.
- Momtaz, D. (1996). The United Nations and the protection of the environment: from Stockholm to Rio de Janeiro. *Political Geography*, 15(3/4), 261-271.
- Monteiro, S., Ribeiro, V., & Lemos, K. (2020). Linking Corporate Social Responsibility Reporting With the UN Sustainable Development Goals: Evidence From the Portuguese Stock Market. In I. Paiva & L. Carvalho (Eds.), *Conceptual and Theoretical Approaches to Corporate Social Responsibility, Entrepreneurial Orientation, and Financial Performance* (134-151). IGI Global. <https://doi.org/10.4018/978-1-7998-2128-1.ch007>
- Nichita, E. M., Nechita, E., Manea, C. L., Manea, D., & Irimescu, A. M. (19/2020). Reporting on Sustainable Development Goals. A score-based approach with company-level evidence from Central-Eastern Europe economies. *Journal of Accounting and Management Information Systems*.(3), 502-542.
- Özerhan, Y., & Sultanoğlu, B. (2022). Muhasebe Eđitiminde "Sürdürülebilirlik" –Türkiye'deki Üniversitelerde Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 25(Özel Sayı), 325-334.
- Öztürk Yöndemli, S. (2023). Türkiye'de Entegre Raporlarda Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ni Açıklama Kalitesinin Belirlenmesi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, Özel Sayı, 309-338.
- Sachs, J. D. (2015). Achieving the Sustainable Development Goals. *Journal of International Business Ethics*, 8(2), 53-62.
- Schubert, A., & Láng, I. (2005). The Literature Aftermath Of The Brundtland Report 'Our Common Future'. A Scientometric Study Based On Citations In Science And Social Science Journals. *Environment, Development and Sustainability*, 7, 1-8.
- Signitzer, B., & Prexl, A. (2008). Corporate Sustainability Communications: Aspects of Theory and Professionalization. *Journal of Public Relations Research*, 1-19.
- Sohn, L. B. (1973). The Stockholm Declaration on the Human Environment. *the Harvard International Law Journal*, 14(3), 423-515.
- Smith, S. S. (2015). Accounting, governance and stakeholder reporting, and economic value creation. *Journal of Applied Business and Economics*, 76-80.
- Şakar, G. D. (2012). Pazarlama araştırmalarında çeşitleme (triangulation) yaklaşımı kullanımına yönelik bir analiz, *Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 65-82.
- Tarakciođlu Altınay, A. (2016). Entegre Raporlama ve Sürdürülebilirlik Muhasebesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2016/3(25), 47-64.

- Tashakkori, A., & Teddlie, C. (1998). *Mixed methodology: Combining qualitative and quantitative approaches* (Cilt 46). New Delhi, India, London, UK: SAGE.
- The Club of Rome. (2023, Ekim 26). History. The Club of Rome: <https://www.clubofrome.org/history/>. (Erişim Tarihi: 26.10.2023).
- United Nations. (2015). The 17 goals | sustainable development. United Nations: <https://sdgs.un.org/goals/>. (Erişim Tarihi: 15.03.2022).
- Van Beynen, P., Brinkmann, R., and Van Beynen, K. (2012). A Sustainability Index For Karst Environments. *Journal of Cave and Karst Studies*, 74(2), 221-234.
- Van der Poll, H. M. (2015). Facilitating a greener environment through Management Accounting. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, 4(Special Edition), 1-15.
- World Commission on Environment and Development, (1987). *Our Common Future: Oxford*, Oxford University Press, 400 p.
- Yıldırım , A., & Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Kitabevi.